

Đuro

Seder

azličitosti likovnog izričaja u pojedinim stvaralačkim razdobljima slikara Đure Sedera, kao i promjena osnovnih slikarskih principa, uvijek su, kao rezultat svojevrzne unutrašnje nužnosti, bili popraćeni odlučnošću i uvjerljivošću. Djelujući u okvirima umjetničke grupe "Gorgona", Sederovi nazori bili su na crti upitanosti nad smislom slikanja, pa radove iz toga vremena možemo smjestiti na područje izrazite monokromije, u ozračje apsurdna i negacije. Dobro je poznat i često spominjan umjetnikov obrat u pristupu slikarskome činu - od "nemogućnosti" slike i slikanja ka ispitivanju njihovih "mogućnosti". Do ovoga zaokreta dolazi u drugoj polovici sedamdesetih godina (kao točno mjesto i vrijeme navodi se samostalna izložba u Osijeku 1977. godine), kada će jednoličnu tamu njegovih slika zamijeniti pojava figure i s vremenom sve otvorenija boja nanesena ekspresivnim potezima. Tako je Seder zakoračio u područje kolorističke ekspresivne figuracije, pa njegovo slikarstvo treba promatrati kroz dva ključna aspekta: kao afirmiranje slikarskog procesa snažnim potezom i stvarnošću intenzivne boje, te kroz iznimno jak i egzistencijalistički intoniran figuralni sadržaj. Zbog poklapanja ovakvog umjetnikova us-

mjerenja s dominantnim pojavama u slikarstvu početka osamdesetih godina, mnogi su ga proglasili anticipatorom "nove slike".

Međutim, njegovo cjelokupno stvaralaštvo, ono prije čuvenog "obrata", kao i nakon njega, produkt je izrazitog subjektivizma i istančanog egzistencijalističkog osjećanja. Subjektivizam je osnovna značajka slikarstva Đure Sedera, ali poznavajući njegovu silnu energiju materijaliziranu kroz gestu i boju, ne možemo govoriti o intimističkim težnjama. Iz slika s figurama izbija dramatičnost i strah, upitnost ljudske egzistencije, ali nerijetko i potreba za ljubavlju koja će umjetnika dovesti i do religijske tematike. Tako afirmacija slikarstva kao procesa postaje nedjeljiva od figurativnog sloja slike koji će dobiti na važnosti i, čini se, prestati biti samo izlikom za prostorno-strukturalno istraživanje. Potvrda same slike i njezine žive energije, ali i neskrivena želja za izražavanjem poetske poruke, karakteristike su i najnovijih Sederovih radova.

Upravo je predstavljanjem novih slika Đure Sedera u Umjetničkom paviljonu u Zagrebu (18.1.-15.2. 1998.) otpočela izložbena godina u kojoj će se obilježiti stota obljetnica ovog značajnog izložbenog prostora. Sam naziv izložbe - Adam i Eva - govori

nam kako središnje mjesto u izložena četrdeset i četiri ulja na platnu velikih formata i dalje zauzima ljudski lik. U djelima nastalim u proteklih nekoliko godina figura reducirana na osnovne obrise pojavljuje se iz gustog spleta poteza koji čini prepoznatljiv i izražajan slikarski rukopis. Sederovi ljudi žive u svome svijetu, oni su elementarni i jedinstveni, na prvi pogled nespretni i teški, ali su zasigurno i pravi vladari boje i prostora u kojem se suvereno kreću. Ovaj svijet je svijet po mjeri čovjeka, i bogovi su ovdje najprije bili ljudi, pa stoga prepoznajemo želju za uspostavljanjem harmonije zemaljskog i apsolutnog, na putu prema

vječnome. Zato ne čudi otvorenost ove umjetnosti prema promatraču koji u njoj lako prepoznaje vlastite sumnje i nadanja.

U svojoj jednostavnosti Sederovi likovi upućuju na povratak prvotnome i postavljaju osnovna pitanja - upravo stoga oni će gotovo redovito imati posebno istaknute oči, ali i usta, što pokazuje slikarevu želju za artikuliranjem problema međuljudske komunikacije. Tako se upravo dimenzija komunikacije nameće kao jedna od najvažnijih značajki ove izložbe. Ona je izražena kroz ljubav, onu tjelesnu muškarca i žene, ali i onu opću s egzistencijalnom notom. Fenomen ko-

Đuro Seder, Dvoje, 1997. / Đuro Seder, Couple, 1997.

munikacije i ispitivanje njezinih mogućnosti već je dugo vremena prisutan u Sederovu slikarstvu i možda je upravo potreba za bavljenjem tim problemom dovela do pojave ljudskog lika u njegovoj umjetnosti. U istraživanju mogućnosti komunikacije u ovome slučaju suštinska su sama počela, a ne njihov razvitak u smislu brzine ili planetarne proširenosti.

S druge strane, ljubav kao univerzalni jezik dovodi nas lako do područja religioznog. Slikar mnogim svojim slikama daje biblijske nazive (Adam i Eva, Izgon iz raja, Abrahamov žrtvenik, Posljednja večera, Golgota, Isus pada pod križem...) dajući im tako novu, religioznu dimenziju, koju je najčešće teško prepoznati ostanemo li isključivo u domeni iščitavanja likovnih elemenata. Zakoračivši u područje kršćanske tematike umjetnik nam, nasuprot česte bezizlaznosti i tragične dimenzije u svome slikarstvu, nudi svojevrsno duhovno smirenje i nadu, na čemu inzistira i pisac predgovora kataloga ove izložbe Mirko Jozić.

Ipak, u ovom ciklusu i dalje je prisutan osjećaj dramatičnosti, patnje i straha, a iskustvo tame živi u Sederovu slikarstvu i danas. U nekoliko izloženih slika crnilo prevladava (Tri figure, Djelo tame) ili čini istaknuti akcent (Crno Sunce). Ono postoji i kroz linearizam obrisa, gradbenu plohu ili se pojavljuje među gustim naslagama boje. Zato smo primorani upitati se: postoji li uopće ljudska mogućnost mirenja s tamom?

Đuro Seder afirmira ekspresivnu gestu, gotovo osamostaljenu intenzivnu boju i živi ritam kao likovne vrijednosti dostojne truda i najveće pažnje. Upravo će ove značajke, stopljene u nedjeljivu cjelinu s energijom emocija naglašenih temetskim određenjem slika, pokazati kako Sederova borba za slikarstvo još traje. Njezin ishod uvijek je neizvjestan, ali Seder nam govori kako ta borba ima smisla i kako slikarstvo, u vremenu mnogobrojnih multimedijских eksperimenata i sveprisutnog Interneta, i dalje može biti svježije i uzbuđljivo. Stoga, izložba u zagrebačkom Umjetničkom paviljonu predstavlja prigodu za upoznavanje najnovijih radova i povod za ponovno visoko vrednovanje njegova cjelokupnog stvaralaštva. Jer, "mogućnosti slike" još nisu do kraja iscrpljene...

Summary

Petar Prelog: Đuro Seder

The shift in Đuro Seder's approach to the act of painting - from the monochrome parts and the notion of the "impossibility" of a picture to the testing of its "possibilities" - has been often talked about. In the late seventies the monotonous darkness of his pictures was replaced by emergence of a figure, and he established a new painting procedure with intensive colours deposited in expressive strokes.

The exhibiting year began in Zagreb with the presentation of Đuro Seder's new paintings in the Art Pavillion (18th January - 15th February 1998), the year in which this important exhibiting space celebrates its 100th anniversary. The exhibition was named Adam and Eve. It means that human image takes central part in all 44 of the exhibited oils on large canvases.

The author points out the phenomena of communication, which offers itself as one of the most important characteristics of this exhibition. Also, many paintings have biblical names, which gives them a new religious dimension, and they offer a kind of spiritual relaxation and hope. And yet, even today, the experience of darkness lives on in Seder's painting. Blackness continues to exist in linearism of outlines, in the construction surfaces or it emerges from thick layers of colour.

Đuro Seder asserts the expressive gesture, an almost independent colour and living rhythm as the values in Fine Arts, worth the effort and greatest care. It proves that this artist's struggle for painting makes sense and that painting today, in the time of numerous multimedia experiments, can still be new and exciting.

Đuro Seder, Zagrljaj, 1996. / Đuro Seder, Embrace, 1996